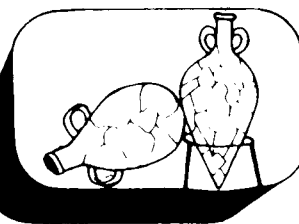


חדשות מן העבר



שלמה דורי, מוזיאון וארכיון הרפת – יפעת

ובית-חנן. למושבים אלה היתה תועלת רבה, משום שמספר פרותיהם היה קטן ולכן לא החזיקו בפר משלהם והיו נאלצים להוביל את הפרות מרחק רב להרבעה. באותו זמן הצטרפו מספר בעלי רפתות בנס-ציונה וראשון-לציון לשירות. שנה מאוחר יותר, ב-1946 הצטרפו רבים לשירות להזרעה מלאכותית: כפר ביל"ו, גדרה, מושב גבתון, נחלת יהודה, קבוצת שילר, גבעת ברנר וכמה פלוגות עבודה קיבוציות: גל-און, קיבוץ ו', קיבוץ ג', רביבים, הצופים, בארות ואימונים.

בתקופה מ-1 באוקטובר 1945 ועד ה-31 בדצמבר 1946 הוזרעו 459 פרות. השירות התפתח לאט ובזהירות בגלל הרצון להרגיל את העובדים לעבודתם ולשמור על המסגרת האירגונית והכלכלית הסבירה. השירות לא היה אגודה שיתופית והתנהל על ידי התחנה לחקר החקלאות בלבד וכל האחריות הכספית היתה מוטלת עליה.

המשקים היו מחויבים למסור את כל פרותיהם להזרעה; מחוץ למקרים בהם לא התאפשרה התנועה בדרכים היה השירות מחויב לספק הזרעה לפי הזמנת המשק. המחיר היה 2.5 לא"י לפרה עד להזרעה החמישית, אחר כך חל תשלום חדש. ב-1947 חלה התרחבות נוספת והצטרפו היישובים: קרית עקרון, גן יבנה, בצרון, מקוה-ישראל, מושב בן-שמן וקיבוץ הדסה-גזר. באותה שנה רכש אירגון משקי הדרום את הפר הקנדי "שיאון", הפר אשר נרכש במשלוח הראשון של בקר קנדי על ידי אפרים שמאראגד. החזקתו בתחנה והזרעות בזירמתו בוצעו על ידי עובדי התחנה.

משקי הדרום, בעלי הפר, שילמו לתחנה את

כשפירסמתי את הרשימה האחרונה בפרק על תולדות ההזרעה המלאכותית בארץ, חשבתי שמיציתי את הנושא, אך ההיסטוריה, מטבעה אין לה סוף. מדי פעם בפעם מתגלה עוד פרט זה או אחר, אשר משלים את התמונה והנה הגיעו לידי דפי אינפורמציה מאוגוסט 1947, אשר פירסמה התחנה לחקר החקלאות ברחובות ואשר נכתבו בידי חיים שינדלר. דפים אלה העביר אלי החבר דן קלי ועל כך נתונה לו תודתי. הדפים מכילים מידע חשוב על הצעדים של התחנה בהתפתחות "השירות" בעתיד והם עדות לעבודה חלוצית באירגון אזור גדול בשימוש יעיל בכלים מתקדמים לטיפול הבקר שלנו.

הד"ר שינדלר כותב בהקדמה: "עוד לפני התחלת העבודה בהזרעה מלאכותית היה ברור, שהשירות יכול להיות יעיל ותקין אך ורק בתנאי, שתימצאנה שיטות מתאימות למהילה, שמירה והובלה של הזירמה. לכן התחילה המחלקה לבקר כבר באוגוסט 1945 לחפש דרכים, כיצד לטפל בזירמה על מנת לשמור על כושר הפרייה במשך ימים, כיצד להגדיל את נפח העריה, על מנת להזריע מספר גדול יותר של פרות וכיצד להוביל אותה, מבלי לאבד את פוריותה".

על סמך תוצאות מעודדות של ניסויים, לקחה על עצמה המחלקה את הרשות להציע לציבור האיכרים והבוקרים אשר בקרבת התחנה, שיוותרו על ההרבעה הטבעית של פרותיהם וישתמשו בהזרעה. התפקיד היה לא קל, משום שזה היה קהל שמרני, אך החלו להזריע את הפרות הראשונות באוקטובר 1945. ההתחלה היתה בשלושה מושבים: בית-עובד, נטעים

התוצאות

בתקופה מפברואר 1946 עד ינואר 1947 בוצעו מהפר "מונטגומרי" 527 הזרעות ב־291 פרות, ז"א היו דרושות 1.8 הזרעות להתעברות; בפר "ציון", מיוני 1946 עד ינואר 1947 253 הזרעות ל־153 פרות, 1.65 הזרעות להריון. יש לציין, שבתנאים קשים אלה היו התוצאות מצויינות וגם היום לא רבים המשקים עם תוצאות כאלה. לגבי התקופה מ־1 בפברואר 1947 ועד מאי 1947, למסור תוצאות בדיקות הריון ולכן נמסרו רק מספרי החזרות. מתוך 530 הזרעות, אשר בוצעו בתקופה זו, חזרו לדרוש 221 פרות ז"א 41.7%. יש להניח, שבבדיקות הריון הגיעו למעלה מ־50% הריונות, תוצאה טובה לכל הדעות.

שירותים נוספים

לפי פנית המשקים ובקשות הרופאים, בוצעו בדיקות טיב הזירמה לפרים במשקים בשנים 1946–1947, ובדקו 47 פרים. התגלו ליקויים בטיב הזירמה והיו פרים אשר המשקים חיסלו, אחרי שגם טיפולים רפואיים לא הועילו. התחנה פיתחה ויצרה כלים לביצוע ההזרעה כגון ספקולות מזכוכית, במקום ספקולות שפתיים ממתכת ושפופרות הזרעה מחוברות למזרק על ידי צינור גומי קשה, במקום מזרק קפילר. הכלים האלה, המתאימים לתנאים שלנו וזולים יותר סופקו לכל המשקים הקשורים על ידי התחנה. הם סופקו במזוודה מיוחדת, המותאמת לתליה על הקיר וגם לנשיאה ביד. המזוודה הכילה 2 ספקולות מזכוכית, 4 שפופרות הזרעה, 2 מזרקים קצרים, מפות גומי לייבוש כלים, פתיליית ספירט ומברשות ניקוי. מחיר הציוד היה 10 לא"י. תמיסת ציטראט הוכנה בבקבוקים ולא באמפולות. הבקבוקים האלה עם 50 סמ"ק עלו 50 מא"י וסופקו גם לאגודות אחרות. במחסן התחנה היה גם מלאי של תמיסה לבדיקת כחול־מטילן, צביעה וספירת תאי זרע.

הוצאות החזקתו והעבודה. השותפות בפר נקבעה לפי "מניה", שרכש המשק לשם קנייתו והיא הקיפה 619 פרות בקיבוצים ובכמה מושבים. באותה תקופה התחלקה עבודת ההזרעה לפי שלוש שיטות: 1523 פרות רק על ידי עובדי התחנה; 85 פרות על ידי רפתני המשק והתחנה ועוד 197 פרות רק על ידי המשק – בסה"כ מוזרעות באותה שנה 1805 פרות. התפשטות ההזרעה ביטלה את הצורך בהחזקת פרים וכך חוסלו ב־1946 17 פרים ויש להניח, שאצל רפתנים פרטיים חוסלו פרים נוספים. בכל זאת יעצה התחנה למספר משקים להמשיך ולהחזיק פרים, מתוך חשש, שיווצרו תנאים שבהם אי־אפשר יהיה להגיע למשק. לרשות התחנה עמדו שלושה פרים: "מונטגומרי", "ציון" והקנדי "שיאון", אשר הגיע ארצה בינואר 1947. זירמתו של "שיאון" היתה ראויה לשימוש במאי 1947.

שיטות העבודה

מכל פר נלקחה עריה פעם בשבוע, בדקו את הזירמה לזמן החזרת כחול־המטילן (בדקות), לכמות התאים הנמצאים בתנועה מתקדמת, למספר התאים בסמ"ק (במיליונים). לפי תוצאות הבדיקה היו מוהלים את הזירמה בחלמון ציטראט בשיעורים 7:1 עד 15:1 ומשתמשים בה תוך 82 שעות. כדי לספק זירמה לאותם המשקים, בעלי הזכות על הפר הקנדי "שיאון" – באותו חלק מהשבוע, שחסרה זירמתו – היו קונים עריה מהפר הקנדי "פורת" מבאר־טוביה. המזריע לקח איתו לעבודה כמות זירמה הדרושה לו באותו היום, ויתר המנות נשמרו במקרר חשמלי בטמפרטורה של 4–6 מעלות צלזיוס. המזריע צוייד במספר מספיק של ספקולות זכוכית ומזרקים. הכלים המשומשים נשטפו במשק והניקוי היסודי נעשה בתחנה, אחרי שובו של המזריע. המרחקים לנסיעה היו גדולים, בדרך כלל 30 ק"מ, אך בגלל המרחק של המשקים מהכביש הראשי הגיעו לפעמים עד 100 ק"מ ביום אחד. המזריע השתמש באוטובוס או במכונית טקסי.